

Till socialtjänstnämnden

Kartläggningen av missbrukare på Sergels Torg

Bakgrund

Antalet tunga missbrukare har ökat stadigt i Sverige sedan 1990-talets början. I dag bedöms antalet tunga missbrukare i landet till cirka 26 000, efter att en viss stabilisering bedöms ha skett de allra senaste åren. Drygt 7000 av missbrukarna uppskattas bo eller vistas i Stockholms län. Utbudet av droger bedöms som stort i hela landet. Prisnivån har gått ner kraftigt de senaste tio åren.

Under år 2004 bildades en styrgrupp bestående av ledande företrädare av de myndigheter (Mobilisering mot narkotika, Länspolismyndigheten i Stockholms län, Stockholms läns landsting och Stockholms stad) som på olika sätt har ansvaret för samhällets insatser mot narkotikahandel och -missbruk i Stockholm. Syftet var bland annat att utarbeta en gemensam aktionsplan för att på sikt strypa droghandeln. De viktigaste delmålen är att de öppna drogarenorna skall stängas, nya marknader skall inte öppnas samt att de personer som varit delaktiga i de öppna drogarenorna ska erbjudas vård och behandling.

Styrgruppen tog initiativ till en förstudie om vilka öppna drogmarknader som finns i Stockholm. Förstudien som gjordes inom Preventionscentrum Stockholm - Precens kom fram till att det i Stockholm huvudsakligen finns fyra platser som kan definieras som öppna drogmarknader regelbundet förekommande droghandel. Platserna är Sergels Torg (Plattan), Gullmarsplan, Rinkeby centrum och Tensta centrum. Förstudien konstaterade också att det inom missbrukarvården alltjämnt finns mycket resurser och kunskap men att

det är av stor vikt att få till stånd bättre samordning mellan de olika aktörerna så att resurserna ska kunna användas effektivare.

Sergels Torg (Plattan) har spelat en viktig roll för droghandel och som samlingsplats för missbrukare i Stockholm sedan 1960-talet. Under senaste åren har dock mönstret för droghandeln förändrats. Den har blivit rörligare, decentraliserats och omfattningen och utbudet i dag kan vara avsevärt större i vissa förorter. Plattans roll i dag är främst att vara en ”kommunikationscentral” för droghandeln och samlingsplats för missbrukare. Det är dock fortfarande vanligt att narkotikaaffärer genomförs helt öppet även på Plattan och i närområdet. Vanligaste droger som säljs idag är bensodiazepiner. Enligt både polisen och Uppsökarenheten är den dagliga genomströmningen av missbrukare på platsen alltför stor och den pågående ombyggnationen har inte haft nämnvärd effekt på situationen. Även annan narkotikarelaterad kriminalitet i området är märkbar.

Med förstudien som bas beslutade styrgruppen att samarbetet mellan myndigheterna skulle fördjupas genom att tillsätta en arbetsgrupp från de fyra myndigheterna. Arbetsgruppens förslag var att fokusera på en förbättrad samordning mellan de inblandade myndigheterna genom att inrätta en s.k. lotsfunktion. Lots-projektet startade den 18 april 2005. Målet är att genom projektet samordna olika huvudmäns insatser för att förbättra vårdkedjan för grava missbrukare som befinner sig på de öppna drogarenorna i Stockholm och att säkerställa att de får tillgång till vård och behandling på ett smidigt och lättillgängligt sätt. Projektet har fortsatt under hösten 2005 och fram till november hade cirka 40 missbrukare accepterat erbjudande om avgiftning inom ramen för projektet.

Styrgruppen hade tidigare konstaterat att det finns ett stort kunskapsbehov om den aktuella målgruppen. Förutsättningen för att kunna erbjuda intressanta behandlingsalternativ för gruppen är att det finns god kunskap om gruppen storlek och omfattningen av de olika problem de upplever. Parallellt med att aktionen ”Lots för livet” testas i en pilotstudie föreslog arbetsgruppen därför att en mer djupgående systematisk kartläggning av de individer som uppehåller sig på de öppna drogmarknaderna, framför allt på Plattan, genomförs. I en promemoria till socialtjänstnämndens sammanträde 2005-06-14 anmäldes att denna kartläggning skulle påbörjas.

Syfte och genomförande

Kartläggningen har genomförts vid preventionscentrum Stockholm - Precens i samråd med docent Knut Sundell vid Forsknings- och utvecklingsenheten. Syftet med studien är att få en helhetsbild av målgruppen, dess bakgrund, problematik och behov samt vilka samhällsinsatser den tidigare har varit föremål för. Kartläggningen baseras på personuppgifter på 591 av Citypolisen

kända missbrukare; personer som aktivt och regelbundet deltar i de öppna drogarenorna, framför allt i citykärnan. Ett slumpvis urval gjordes ur den identifierade gruppen vilket resulterade i att 118 personer, aktuella hos socialtjänsten i Stockholm med en personakt granskades särskilt. Dessa personer var aktuella hos samtliga stadsdelsförvaltningar. Den största gruppen, cirka en femtedel var aktuella hos Enheten för hemlösa. Kartläggningens resultat baseras huvudsakligen på uppgifter i folkbokföringsregistret och i socialtjänstens personakter. Kartläggningen fokuserar på perioden mellan maj 2002 och april 2005.

Resultat

Kartläggningens huvudsakliga resultat är:

Enligt data i folkbokföringsregistret (N=591):

- Av de identifierade missbrukarna är 51 procent folkbokförda i Stockholms stad, 36 procent i övriga kommuner i länet och 13 procent utanför länet (situationen i april 2005).
- Personerna är mellan 18 och 62 år, medelåldern är 36 år. Andelen kvinnor är 17 procent. Andelen med invandrarbakgrund är 54 procent (59 procent bland män och 28 procent bland kvinnor).
- 46 procent har barn (1-6 barn), av barnen är 82 procent minderåriga. Dock endast 11 procent bor enligt folkbokföringsregistret i samma adress som något av barnen, 7 procent av männen och 29 procent av kvinnorna.
- Huvuddelen av gruppen har instabil boendesituation. Minst en tredjedel är i praktiken hemlösa.

Enligt data i personakterna (N=118):

- En majoritet har socialt belastad bakgrund. Minst en tredjedel har varit omhändertagna som barn, av kvinnorna över hälften.
- Nästan samtliga är blandmissbrukare. Heroinet, intravenöst använt, är den vanligaste drogen. I övrigt är cannabis och bensodiazepiner vanligast. Minst var fjärde har köpt metadon eller Subutex illegalt. Personerna är eller har varit aktuella hos socialtjänsten framför allt på grund av sina missbruksproblem. De flesta i gruppen har varit föremål för ett stort antal insatser i öppen och slutenvård.
- Två tredjedelar fick någon gång under undersökningsperioden hjälp från socialtjänsten på grund av sin boendesituation.
- Så gott som samtliga saknar fast förankring i arbetslivet; en del har aldrig arbetat i sitt liv. En mindre del har pension men de flesta får sin försörjning helt eller delvis genom socialtjänstens försörjningsstöd.
- Ungefär hälften har fysiska och/eller psykiska men av olika slag.
- Så gott som samtliga har eller har haft kontakt med rättsväsendet och/eller kriminalvården. Minst två tredjedelar satte häktade och/eller blev dömda till fängelse åtminstone någon gång under undersökningsperioden.

Kriminaliteten handlar dock mest om mindre brott och fängelsevistelserna i allmänhet är korta. Många missbrukare blir själva utsatta för brott och blir skadade.

- En majoritet av kvinnorna har prostituerat sig.
- Trots de många insatserna är återfall i missbruk och avbrott av olika slag vanligt förekommande i behandlingen. Många av missbrukarna har stora svårigheter att långsiktigt följa de upplagda handlingsplanerna. Kriminaliteten och dess följder, häktning och fängelsestraff är en vanlig orsak till avbrotten. Sidomissbruk är en vanlig orsak till avstängning från underhållsbehandling eller att behandling inte kommer till stånd.
- Studien visar att motiverade missbrukare i Stockholm fortfarande har relativt bra möjligheter att få vård och behandling men att de tunga missbrukarnas yttre sociala situation och svårigheten att få till stånd fungerande ”vårdkedjor” i många fall hindrar att bestående resultat kan nås.

Förstudien anmäls till FoU-rådet 2006-02-08 och kommer därefter att publiceras som en FoU-rapport.

Peter Carlsten
Enhetschef